

El PP i CiU imposen el pla hidrològic

Francesc X. Làzaro Alhambra

El passat 30 de gener de 2001, el Consell Nacional de l'Aigua aprovava en sessió plenària la majoria de les propostes de l'Avantprojecte de Llei del Pla Hidrològic Nacional (PHN), redactades pel Ministeri de Medi Ambient, amb els vots favorables de 69 dels 91 membres que constitueixen el Consell, 15 vots en contra, 1 abstenció i 6 absències. Dels 15 vots en contra, destacava l'oposició de quatre CCAA no governades pel Partit Popular, dels tres membres de la Plataforma Ecologistes en Acció, de dos dels tres sindicats que formen part del Consell (COAG i UPA) i, sobretot destacava, la total oposició de quatre dels cinc experts hidrogràfics independents que van estudiar a fons el PHN.

L'Avantprojecte de Llei, és un text relativament curt, d'únicament 31 articles, i que es divideix en cinc grans apartats, que són: Mesures de coordinació dels Plans Hidrològics, Solucions i possibles alternatives, Previsió i condicions de transferències, Modificació de la utilització dels recursos i Normes de conservació, gestió i programació. En un principi preveia una inversió total de 3.835.278 milions de pessetes, de les quals una mica més de 700.000 milions de pessetes es destinaran al punt més polèmic del PHN: el trasvasament d'aigua del riu Ebre fins a les conques mediterrànies deficitàries. La resta de la inversió es dedicarà a modernitzar els regadius i a partides destinades a sanejament i depuració d'aigua.

L'informe aprovat pel Consell Nacional de l'Aigua, recull en les gairebé vuitanta pàgines de dictamen, totes les propostes del Ministeri de Medi Ambient i, en canvi, no contempla quasi cap esmena presentada pels Governos de Catalunya i Aragó encaminades a reduir la

quantitat de metres cúbics a traspasar a les conques mediterrànies. A continuació es fa un breu resum de les propostes aprovades pel Consell Nacional de l'Aigua:

- **Trasvasament de l'Ebre:** Cada any es transvasarà 1.050 hm³ d'aigua des del riu Ebre fins les quatre CCAA mediterrànies.

- **Plans de Protecció:** El PHN ha d'incloure un Pla Integral de Protecció pel Delta de l'Ebre que permeti el desenvolupament del seu ecosistema.

- **Cànon de trasvasament:** Es compon d'una taxa ambiental establerta en 5 pessetes per cada m³ transvasat. La fixació d'aquesta taxa té com a finalitat la d'amortitzar les despeses de la inversió i compensar als territoris que cedeixen l'aigua.

- **Minitrasvasament de Barcelona:** Aprofitant les condicions del minitrasvasament de Tarragona, es realitzaran les obres oportunes per tal d'allargar les conques d'aigua fins la ciutat comtal.

- **Altres trasvasaments:** Es contempla una reserva d'aigua no tranvassable de 240 hm³/any al riu Tajo (en l'embassament d'Alcorcón), així com el compromís de negociar amb les autoritats portugueses un traspàs d'aigua des del Guadiana fins el Guadalquivir en la línia fronterera amb la província de Huelva.

De totes les propostes aprovades, la que ha aixecat més polèmica, ha estat la referent al trasvasament de l'Ebre, ja que crida bastant l'atenció que no es faci esment en cap moment de possibles alternatives a aquest trasvasament com poden ser la dessalació de l'aigua marina o les avantatges que podria suposar un traspàs d'aigua des del Baix Duero al

riu Segura a través de l'aqüeducte Tajo-Segura.

ANTECEDENTS DEL PHN

Els primers estudis hidrogràfics seriosos que van detectar problemes d'abastiment d'aigües en la zona sud de la conca mediterrània, daten de l'època de la II República. La primera proposta de trasvasament es va produir l'any 1933, i plantejava un trasvasament des del Tajo al sud-est de la península de 730 hm³/any.

Acabada la Guerra Civil, una proposta de 1940, plantejava trasvasaments des de l'Ebre fins al sud-est peninsular i la zona de llevant de 1260 hm³/any.

Més tard, l'Avantprojecte General de Recursos Hidràulics del Centre i Sud-est d'Espanya realitzava previsions de dèficit i trasvasaments per les conques espanyoles per l'any 2000, i sota aquestes previsions es va realitzar l'any 1968, el trasvasament del Tajo al Segura, que en una primera fase preveia transvasar 650 hm³/any, per més tard ampliar-lo fins els 1000 hm³/any. S'ha de dir que, 23 anys més tard, encara no s'ha arribat a traspasar el límit dels 650 hm³/any.

EL TRANSVASAMENT DE L'EBRE:

El PHN és contradictori sobre aquest punt, ja que no té intenció de canviar les dotacions d'aigua previstes per traspasar, però sí reconeix que si es traspassa aquest volum d'aigua previst (1.051 hm³/

any), el Delta de l'Ebre es pot veure afectat considerablement.

S'ha de remarcar que la conca hidrogràfica de l'Ebre ja suporta una gran quantitat d'aigua transvasada, en concret s'han realitzat fins al moment set transvasaments, d'entre els quals destaquen:

- Transvasament del Besaya: abasteix la zona de Torralavega i Santander (22 hm³/any)

- Transvasament al Gran Bilbao: abasteix uns 180 hm³/any

- Transvasament de l'Ebre al Pirineu Oriental (1974), on es calculava una necessitat de transvasament de 1400 hm³/any, i que va resultar sensiblement inferior

- El minitransvasament de Tarragona, projectat el 1981, com a mesura urgent. Preveia traspasar fins a 125 hm³/any (i que resulta que en l'actualitat no s'arriba a la meitat de la concessió perquè el dèficit a resultat inferior).

De tot aquest volum transvasat que suporta el riu Ebre, juntament amb el previst en el PHN, encara es desconeix com afectarà a la qualitat de les aigües i quina incidència pot tenir sobre el Delta de l'Ebre. S'han de valorar diversos aspectes mediambientals i s'han de prendre solucions molt precises perquè aquest traspàs d'aigües no afecti a una de les zones humides més importants del Mediterrani, qualificada com a Zona d'Especial Protecció per les Aus (ZEPA), d'acord amb el que es disposa en la Directiva europea d'Aus

Es necessiten uns cabdals i condicions ecològiques mínimes per assegurar aquesta zona humida de importància internacional, i que en cas de realitzar-se el transvasament, es veurà sensiblement afectada. Per exemple, no hi haurà suficient aigua per refrigerar l'aigua que desprèn la Central Nuclear d'Ascó, després que la Central capti aigua del riu Ebre per poder refrigerar els dos reactors d'Ascó. Si quan aquesta aigua és expulsada no té el suficient cabdal no es pot torna a refredar i seria molt perjudicial per l'ecosistema del Delta, ja que podria arribar a facilitar processos d'erosió e intrusió del mar, en especial en el

trams dels Baix Ebre i del Delta de l'Ebre.

Però aquesta no seria l'única mala notícia pels ciutadans del Delta, ja que a més de la salinització de l'aigua del riu, la penetració del mar, facilitaria la salinització de totes les aigües subterrànies de la zona, en especial la dels pous, la qual cosa tindria un efecte devastador sobre l'agricultura, però és que el menor volum d'aigua que portaria l'Ebre, tampoc permetria diluir la contaminació de la població i de les fàbriques, la qual cosa també afectaria per igual a l'activitat pesquera i l'aqüícola.

ALTRES OPCIONS:

1- LA DESSALACIÓ

Crida l'atenció l'absència d'un anàlisi sòlid de les possibilitats de la desalació dins del PNN. La desalació és una solució molt més flexible ja que permet desenvolupar l'oferta a mesura que augmenta la demanda i permet atendre els dèficits d'aigua amb més rapidesa, ja que si en un futur hipotètic, es produís un increment de població en les zones de les conques mediterrànies, produiria un desfament d'aquest PHN i no quedaria resolt el problema.

A més, des del punt de vista dels costos es fa més viable que arribi a segons quines zones l'aigua procedent de les plantes de desalació que no directament del riu Ebre. La desalació s'ha de plantejar com una alternativa seriosa quan el cost de la desalació i el seu transport, es situen per sota o a un nivell semblant als d'una actuació competitiva. O sigui, quan els costos de la desalació es situen al entre les 70 i 75 pts/m³, converteixen en econòmicament irracional el transvasament de l'Ebre a les zones d'Almeria, d'Altiplans, d'Almanzora i Cartagena-Litoral i similar al del Bajo Segura.

El peu total de l'opció de la desalació es situaria per sota dels costos de transvasament, sense tenir en compte el cost de la quota

ambiental (5 pts/m³) previst en el PHN. Si sumem en cost unitari per m³ els costos de compensació i una possible alça per desviacions pressupostaries, el cost del transvasament seria (veure quadre comparatiu adjunt): Cartagena-Litoral: 79 pts /m³; Almanzora: 106 pts/m³; Altiplano: 114 pts /m³ i Almeria: 126 pts /m³.

2- ALTRES

TRANSVASAMENTS

En l'avantprojecte de Llei del PHN, no s'ha realitzat cap valoració ambiental sobre l'alternativa d'un transvasament a partir de l'aigua del riu Duero o del Tajo, la qual cosa dona a entendre que aquestes ja estaven descartades abans de formular-se. Però es bastant significatiu, que no s'hagin considerat les avantatges que podria suposar un transvasament des del Baix Duero al Segura a través de l'aqüeducte Tajo-Segura, i és que si bé, aquest transvasament és més complex que el del riu Ebre, també es molt més viable econòmicament al poder aprofitar les instal·lacions ja construïdes de l'Aqüeducte Tajo-Segura.

El transvasament s'iniciaria primerament amb un traspàs d'aigua des del riu Duero al naixement del Tajo d'uns 400 hm³/any, fet que permetria uns sobrants d'aigua (uns 500 hm³/any) en els embassaments d'Enteresa i Buendia, situats en el riu Tajo i que després de la canalització per l'Aqüeducte podrien ser aportats íntegrament a la zona del Baix Segura. Aquesta solució seria la més econòmica de totes les alternatives possibles, ja que a l'aprofitar les infraestructures ja construïdes s'abarateixen els costos i únicament caldria imputar costos pel tractament d'aigua i que es mourien entorn de les 20 a les 25 pts/m³.

Així, amb aquesta proposta, el transvasaments cap a les zones del Llevant i del Sur peninsular resultarien molt més equilibrats, ja que no afectarien a un sol riu, i quedarien de la següent manera: des

del riu Duero (entre els 350-400 hm³/any), des del Tajo (entre els 450-500 hm³/any) i des del riu Ebre (entre els 400-500hm³/any).

CONCLUSIONS

El PHN necessita incorporar elements garantidors de les aigües transvasades, ja que contempla condicions preferents a les conques receptores en comparació de les cedents. Caldria fer una reserva a favor de la conca cedent consistent en limitar el volum de transvasament Si els embassaments de la seva conca no tenen un determinat volum d'aigua. Però, a més, caldria fer un estudi profund del dèficit de les conques receptores, ja que mantenen unes dotacions d'aigua apropiades per considerar-les com territoris amb problemes hídrics.

També cal realitzar actuacions en l'arranjament de les sèquies de terra i les conduccions de formigó que estan malmeses, i que afecten a un 27% de les superfícies rega-

des en la conca del Júcar i un 10% en la conca del Segura.

En definitiva, el PHN conté una sobrevaloració del dèficit d'aigua de la conca mediterrània, ja que no té en compte les reduccions de la demanda d'aigua urbana que s'estan produint paulatinament i tampoc utilitza les prediccions del INE sobre l'estancament de la població en aquestes zones. Però a la vegada a infravalorat l'eficàcia de les vies internes en l'augment de la disponibilitat de recursos hídrics. Creiem que s'haurien de desenvolupar noves fórmules de regadiu, ja que no es pot entendre com a les zones del Bajo Segura i Cartagena-Litoral encara reguin el 50% dels seus cultius per gravetat.

També caldria no incloure les zones d'Almeria, Altiplano, Almanzora i Cartagena-Litoral en el PHN, i atendre el seu dèficit amb l'opció de la dessalació, i per les zones del Bajo Segura, realitzar els transvasament des del riu Tajo, a través de l'Aqüeducte Tajo-Segura.

Si es realitzessin aquestes correccions, afectarien a 715 hm³/any que no caldria transvasar des del riu Ebre (equivaldria a gairebé un 70% del volum projectat en el PHN), amb la qual cosa, l'ecosistema del Delta de l'Ebre no es veuria tant perjudicat. O Si menys no, així ho entenen, els habitants de les Terres de l'Ebre que ja s'han manifestat diverses vegades en contra del Pla (la última vegada ho van fer a Tortosa el 29 d'abril, amb 30.000 persones aplegades per defensar el Delta) i, també ho entenen així, els aragonesos que el passat 8 d'octubre de 2000, van sortir pels carrers de Saragossa més de 400.000 habitants que estaven en contra d'aquest PHN, que finalment s'aprovarà per "cañetes" en contra de la voluntat dels experts hidrogràfics i amb la complicitat del govern català que no defensa els interessos d'una part de la població catalana.

COST TOTAL DE TRASVASSAMENT

Zones de trasvassament segons el PHN'2000	Compensació				Cost desalació o altra alternativa	Diferències econòmiques	Volum hm ³ /any projectats
	Cost m ³	m ³	Desviacions	Total			
Zona de Barcelona	14,21 Pts	5 Pts	1 Pts	21 Pts			189
Zona de Castelló	25,59 Pts	5 Pts	3 Pts	33 Pts			84
Turia-Tous	34,50 Pts	5 Pts	3 Pts	43 Pts			63
Vinalopó-Marina	56,57 Pts	5 Pts	8 Pts	70 Pts	80 Pts	10 Pts	168 (**)
Bajo Segura	54,96 Pts	5 Pts	11 Pts	71 Pts	76 Pts	5 Pts	341 (**)
Cartagena-Litoral	58,94 Pts	5 Pts	15 Pts	79 Pts	74 Pts	-5 Pts	53 (*)
Almanzora	80,98 Pts	5 Pts	20 Pts	106 Pts	72 Pts	-34 Pts	32 (*)
Altiplano	87,57 Pts	5 Pts	22 Pts	114 Pts	74 Pts	-40 Pts	42 (*)
Almeria	92,83 Pts	5 Pts	28 Pts	126 Pts	75 Pts	-51 Pts	79 (*)
							1.051
Dessalació (*) - Transvasament (ATS) (**)							

Caixa Tarragona